HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a opta)

8 mai 2025*

„Trimitere preliminară – Protecția consumatorilor – Contract de credit de consum – Directiva 93/13/CEE – Clauze abuzive în contractele încheiate cu consumatorii – Articolul 3 alineatul (1) – Clauză de exigibilitate imediată – Control jurisdicțional – Lipsa unei reglementări naționale care să guverneze clauza de exigibilitate imediată – Criterii de apreciere a caracterului abuziv”

În cauzele conexate C-6/24 și C-231/24,

având ca obiect cereri de decizie preliminară formulate în temeiul articolului 267 TFUE de Juzgado de Primera Instancia nº 8 de La Coruña (Tribunalul de Primă Instanță nr. 8 din La Coruña, Spania), prin deciziile din 19 decembrie 2023 și, respectiv, din 26 februarie 2024, primite de Curte la 4 ianuarie și la 26 martie 2024, în procedurile

Abanca Corporación Bancaria SA

împotriva

WE (C-6/24),

VX (C-231/24),

CURTEA (Camera a opta),

compusă din domnul S. Rodin (raportor), președinte de cameră, și domnii N. Piçarra și N. Fenger, judecători,

avocat general: domnul D. Spielmann,

grefier: domnul A. Calot Escobar,

având în vedere procedura scrisă,

luând în considerare observațiile prezentate:

– pentru Abanca Corporación Bancaria SA, de M. Á. Cepero Aránguez, J. M. Martínez Gimeno și C. Vendrell Cervantes, abogados;

– pentru guvernul spaniol, de P. Pérez Zapico, în calitate de agent;

* Limba de procedură: spaniola.

– pentru Comisia Europeană, de I. Galindo Martín și P. Kienapfel, în calitate de agenți,

având în vedere decizia de judecare a cauzei fără concluzii, luată după ascultarea avocatului general,

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Cererile de decizie preliminară privesc interpretarea articolului 3 alineatul (1) și a articolului 7 din Directiva 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii (JO 1993, L 95, p. 29, Ediție specială, 15/vol. 2, p. 273).

2 Aceste cereri au fost formulate în cadrul unor litigii între Abanca Corporación Bancaria SA, instituție bancară de drept spaniol, pe de o parte, și consumatori, WE, în cauza C-6/24, și VX, în cauza C-231/24, pe de altă parte, în legătură cu caracterul pretins abuziv al unei clauze de exigibilitate imediată cuprinse în contracte de împrumut personal încheiate între aceste părți.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

3 Potrivit articolului 3 alineatul (1) din Directiva 93/13:

„O clauză contractuală care nu s-a negociat individual se consideră ca fiind abuzivă în cazul în care, în contradicție cu cerința de bună-credință, provoacă un dezechilibru semnificativ între drepturile și obligațiile părților care decurg din contract, în detrimentul consumatorului.”

4 Articolul 4 din această directivă prevede:

„(1) Fără să aducă atingere articolului 7, caracterul abuziv al unei clauze contractuale se apreciază luând în considerare natura bunurilor sau a serviciilor pentru care s-a încheiat contractul și raportându-se, în momentul încheierii contractului, la toate circumstanțele care însoțesc încheierea contractului și la toate clauzele contractului sau ale unui alt contract de care acesta depinde.

(2) Aprecierea caracterului abuziv al clauzelor nu privește nici definirea obiectului contractului, nici caracterul adecvat al prețului sau remunerației, pe de o parte, față de serviciile sau de bunurile furnizate în schimbul acestora, pe de altă parte, în măsura în care aceste clauze sunt exprimate în mod clar și inteligibil.”

5 Articolul 7 alineatul (1) din directiva menționată are următorul cuprins:

„Statele membre se asigură că, în interesul consumatorilor și al concurenților, există mijloace adecvate și eficace pentru a preveni utilizarea în continuare a clauzelor abuzive în contractele încheiate cu consumatorii de către vânzători sau furnizori.”

Dreptul spaniol

6 Articolul 693 alineatul 2 din Ley 1/2000 de Enjuiciamiento Civil (Legea 1/2000 privind Codul de procedură civilă) din 7 ianuarie 2000 (BOE nr. 7 din 8 ianuarie 2000, p. 575), astfel cum a fost modificată prin Ley 42/2015 de reforma de la Ley 1/2000 (Legea 42/2015 privind reforma Legii 1/2000 privind exigibilitatea imediată a datoriilor cu plată fracționată) din 5 octombrie 2015 (BOE nr. 239, din 6 octombrie 2015), prevede:

„Suma totală datorată pentru capital și dobânzi poate fi solicitată în condițiile convenite în actul de constituire a creditului și înscrisă în registrul corespunzător. Atunci când este vorba despre un împrumut sau despre un credit încheiat de o persoană fizică și garantat printr-o ipotecă asupra unei locuințe sau al cărui obiect este achiziționarea unui bun imobil rezidențial, se vor aplica dispozițiile articolului 24 din Legea 5/2019, care reglementează contractele de credit imobiliar, și, dacă este cazul, se va aplica articolul 129 bis din Legea privind contractul de ipotecă.”

7 Articolul 24 din Ley 5/2019 reguladora de los contratos de crédito inmobiliario (Legea 5/2019 privind reglementarea contractelor de credit imobiliar) din 15 martie 2019 (BOE nr. 65 din 16 martie 2019) are următorul cuprins:

„1. În contractele de împrumut în care împrumutatul, garanția sau garantul este o persoană fizică și care sunt garantate printr-o ipotecă sau printr-o altă garanție reală asupra unor bunuri imobile rezidențiale sau destinate dobândirii sau menținerii drepturilor de proprietate asupra unor terenuri sau imobile rezidențiale construite sau care trebuie construite, împrumutatul pierde beneficiul termenului, iar exigibilitatea imediată a contractului se produce atunci când sunt îndeplinite cumulativ următoarele condiții:

a) debitorul este în întârziere la plata unei părți din capitalul împrumutului sau al dobânzii;

b) ratele lunare scadente și neplătite sunt cel puțin:
   i. 3 % din valoarea capitalului acordat, în cazul în care întârzierea survine în prima jumătate a duratei împrumutului. Se consideră că această condiție este îndeplinită atunci când ratele scadente și neachitate corespund neplății a 12 rate lunare sau a unui număr de rate astfel încât să însemne că debitorul nu și-a îndeplinit obligația pentru o perioadă de cel puțin 12 luni;
   ii. 7 % din valoarea capitalului acordat, în cazul în care întârzierea survine în a doua jumătate a duratei împrumutului. Se consideră că această condiție este îndeplinită atunci când ratele scadente și neachitate corespund neplății a 15 rate lunare sau a unui număr de rate astfel încât să însemne că debitorul nu și-a îndeplinit obligația pentru o perioadă de cel puțin 15 luni;

c) creditorul a pus în întârziere împrumutatul să îl plătească, acordându-i un termen de cel puțin o lună pentru a se executa și avertizându-l că, în caz contrar, va solicita rambursarea integrală a sumei datorate pentru împrumut.

2) Nu se poate deroga de la normele prezentului articol prin convenții contrare.”

Litigiile principale și întrebările preliminare

8 La 5 iulie și la 15 septembrie 2022, WE și VX au încheiat cu Abanca Corporación Bancaria un contract de împrumut personal în cuantum de 10 600 de euro rambursabil pe cinci ani pentru primul și în cuantum de 6 000 de euro rambursabil pe o perioadă de opt ani pentru cel de al doilea.

9 În conformitate cu clauza nr. 13 din condițiile generale ale acestor contracte de împrumut (denumită în continuare „clauza în litigiu”), instituția bancară poate dispune exigibilitatea imediată a termenului contractului de împrumut, făcând imediat exigibile sumele datorate, în caz de neplată.

10 Clauza în litigiu precizează că neplata se caracterizează prin îndeplinirea cumulativă a trei condiții. În primul rând, împrumutatul datorează o parte din capitalul împrumutat sau din dobânzi. În al doilea rând, cuantumul ratelor lunare scadente și neplătite se ridică la cel puțin 3 % din capitalul împrumutat atunci când neplata intervine în prima jumătate a duratei împrumutului sau la cel puțin 7 % din aceasta atunci când neplata intervine în a doua jumătate a duratei împrumutului. În al treilea rând, împrumutatul trebuie să fi fost pus în întârziere de instituția bancară să plătească sumele datorate în termen de o lună.

11 După ce a pronunțat exigibilitatea imediată în conformitate cu clauza în litigiu, Abanca Corporación Bancaria a formulat două cereri de somație de plată la Juzgado de Primera Instancia nº 8 de La Coruña (Tribunalul de Primă Instanță nr. 8 din La Coruña, Spania), care este instanța de trimitere, împotriva lui WE și a lui VX.

12 Această instanță exprimă îndoieli cu privire la conformitatea clauzei în litigiu cu Directiva 93/13 în raport cu Hotărârea din 14 martie 2013, Aziz (C-415/11, EU:C:2013:164, punctul 73), și cu Hotărârea din 26 ianuarie 2017, Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60, punctele 66 și 67), în care Curtea a statuat că printre elementele care pot fi luate în considerare pentru a aprecia caracterul abuziv al unei asemenea clauze figurează existența unor mijloace, în reglementarea națională, care să permită consumatorului să evite exigibilitatea imediată a împrumutului sau să remedieze efectele acesteia, ceea ce nu este cazul dreptului spaniol pentru contractele de împrumut personal precum cele în discuție în litigiile principale. Clauza în litigiu cuprinsă în acestea din urmă ar oferi însă împrumutatului această posibilitate, astfel cum prevede reglementarea națională aplicabilă contractelor de împrumut ipotecar. Pe de altă parte, aceasta ridică problema dacă un termen de o lună pentru plata soldului debitor al împrumutului, precum cel stabilit prin această clauză, este suficient pentru a permite efectiv consumatorului să evite exigibilitatea imediată a împrumutului sau să o priveze de efect după declararea sa.

13 În aceste condiții, Juzgado de Primera Instancia nº 8 de La Coruña (Tribunalul de Primă Instanță nr. 8 din La Coruña) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

„1) O clauză de exigibilitate imediată care prevede posibilitatea de întoarcere sau de evitare a acesteia o anumită perioadă este conformă cu articolul 3 alineatul (1) și cu articolul 7 din Directiva 93/13[…] sau o astfel de posibilitate trebuie să fie recunoscută printr-o dispoziție națională specifică?

2) În cazul unui răspuns afirmativ la întrebarea anterioară, ce termen ar fi rezonabil?”

14 Prin Decizia președintelui Curții din 26 aprilie 2024, cauzele C-6/24 și C-231/24 au fost conexate pentru buna desfășurare a fazei scrise și a fazei orale ale procedurii, precum și în vederea pronunțării hotărârii.

Cu privire la întrebările preliminare

Cu privire la prima întrebare

15 Cu titlu introductiv, trebuie amintit că, potrivit unei jurisprudențe constante, în cadrul procedurii de cooperare între instanțele naționale și Curte instituite la articolul 267 TFUE, este de competența acesteia să ofere instanței naționale un răspuns util, care să îi permită să soluționeze litigiul cu care este sesizată. Din această perspectivă, Curtea trebuie, dacă este cazul, să reformuleze întrebările care îi sunt adresate (Hotărârea din 7 noiembrie 2024, ERB New Europe Funding II, C-178/23, EU:C:2024:943, punctul 26 și jurisprudența citată).

16 În această privință, trebuie precizat că, în cadrul procedurilor principale, instanța de trimitere a efectuat controlul din oficiu al caracterului eventual abuziv al clauzei în litigiu a căror punere în aplicare se află la originea cererilor de somație de plată cu care este sesizată. Această instanță nu ridică problema existenței unor mijloace jurisdicționale pentru a preveni utilizarea în continuare a clauzelor abuzive, în raport cu articolul 7 din Directiva 93/13, ci a calificării înseși a acestor clauze drept abuzive, în sensul articolului 3 alineatul (1) din Directiva 93/13.

17 De asemenea, pentru a oferi un răspuns util instanței de trimitere, este necesar să se considere că, prin intermediul primei întrebări, această instanță solicită în esență să se stabilească dacă articolul 3 alineatul (1) din Directiva 93/13 trebuie interpretat în sensul că, în vederea aprecierii eventualului caracter abuziv al unei clauze de exigibilitate imediată cuprinse într-un contract de împrumut personal, se poate ține seama de faptul că această clauză permite consumatorului să evite exigibilitatea imediată a împrumutului sau să remedieze efectele acesteia sau dacă această posibilitate trebuie să fie prevăzută într-o normă de drept național aplicabilă în mod specific contractelor de împrumut personal.

18 Pentru a răspunde la această întrebare, trebuie amintit că, potrivit unei jurisprudențe constante a Curții, sistemul de protecție pus în aplicare prin Directiva 93/13 se întemeiază pe ideea că un consumator se găsește într-o situație de inferioritate față de profesionist în ceea ce privește atât puterea de negociere, cât și nivelul de informare [Hotărârea din 18 ianuarie 2024, Getin Noble Bank ș.a. (Control din oficiu al caracterului abuziv al clauzelor), C-531/22, EU:C:2024:58, punctul 63].

19 În temeiul articolului 3 alineatul (1) din această directivă, o clauză contractuală care nu s-a negociat individual se consideră ca fiind abuzivă în cazul în care, în contradicție cu cerința de bună-credință, provoacă un dezechilibru semnificativ între drepturile și obligațiile părților care decurg din acest contract, în detrimentul consumatorului în cauză, în timp ce, în temeiul articolului 6 alineatul (1) din directiva menționată, o astfel de clauză abuzivă nu creează obligații pentru acest consumator.

20 În acest context, pentru a se asigura nivelul ridicat de protecție a consumatorilor prevăzut la articolul 38 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, instanța națională este obligată să aprecieze, din oficiu chiar, caracterul abuziv al unei clauze contractuale care se încadrează în domeniul de aplicare al Directivei 93/13, suplinind în acest fel dezechilibrul

existent între consumator și profesionist, din moment ce dispune de elementele de drept și de fapt necesare în acest scop. În această privință, articolul 3 alineatul (1) și articolul 4 alineatul (1) din Directiva 93/13 definesc, în ansamblul lor, criteriile generale care permit aprecierea caracterului abuziv al clauzelor contractuale supuse dispozițiilor acesteia (a se vedea în acest sens Hotărârea din 9 noiembrie 2023, Všeobecná úverová banka, C-598/21, EU:C:2023:845, punctele 74 și 75).

21 Referindu-se la noțiunile de „bună-credință” și de „dezechilibru semnificativ” între drepturile și obligațiile părților care decurg din contract în detrimentul consumatorului, articolul 3 alineatul (1) din Directiva 93/13 nu definește decât în mod abstract elementele care conferă caracter abuziv unei clauze contractuale care nu a făcut obiectul unei negocieri individuale (Hotărârea din 9 noiembrie 2023, Všeobecná úverová banka, C-598/21, EU:C:2023:845, punctul 76).

22 În ceea ce privește aspectul de a stabili împrejurările în care un dezechilibru semnificativ este creat „în contradicție cu cerința de bună-credință”, instanța națională trebuie, având în vedere al șaisprezecelea considerent al Directivei 93/13, să verifice în acest scop dacă profesionistul, acționând în mod corect și echitabil față de consumator, se putea aștepta în mod rezonabil ca acesta din urmă să accepte o asemenea clauză în urma unei negocieri individuale (Hotărârea din 9 noiembrie 2023, Všeobecná úverová banka, C-598/21, EU:C:2023:845, punctul 78).

23 În plus, în conformitate cu articolul 4 alineatul (1) din această directivă, caracterul abuziv al unei clauze contractuale se apreciază luând în considerare natura bunurilor sau a serviciilor pentru care s-a încheiat contractul și raportându-se, în momentul încheierii contractului, la toate circumstanțele care însoțesc încheierea contractului și la toate clauzele contractului sau ale unui alt contract de care acesta depinde (Hotărârea din 9 noiembrie 2023, Všeobecná úverová banka, C-598/21, EU:C:2023:845, punctul 79).

24 La punctul 66 din Hotărârea din 26 ianuarie 2017, Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60), care nu privește un contract de împrumut de nevoi personale, ci un contract de împrumut ipotecar pe termen lung, Curtea a statuat în esență că, pentru a stabili dacă o clauză convențională produce un dezechilibru semnificativ în detrimentul consumatorului, în sensul articolului 3 alineatul (1) din Directiva 93/13, instanța de trimitere trebuie să verifice în special dacă posibilitatea acordată profesionistului de a declara exigibil tot împrumutul depinde de neexecutarea de către consumator a unei obligații care prezintă un caracter esențial în cadrul raportului contractual în cauză, dacă această posibilitate este prevăzută pentru situațiile în care o asemenea neexecutare prezintă un caracter suficient de grav în raport cu durata și cu suma împrumutată, dacă posibilitatea respectivă derogă de la normele de drept comun aplicabile în materie în lipsa unor dispoziții contractuale specifice și dacă dreptul național conferă consumatorului mijloace adecvate și eficiente care să îi permită, atunci când este supus aplicării unei astfel de clauze, să remedieze efectele exigibilității împrumutului.

25 Pe de altă parte, la punctul 35 din Hotărârea din 8 decembrie 2022, Caisse régionale de Crédit mutuel de Loire-Atlantique et du Centre Ouest (C-600/21, EU:C:2022:970), Curtea a precizat că aceste criterii nu pot fi înțelese ca fiind cumulative sau alternative, ci trebuie să fie înțelese ca făcând parte din ansamblul circumstanțelor care însoțesc încheierea contractului în cauză, pe care instanța națională trebuie să le examineze pentru a aprecia caracterul abuziv al unei clauze contractuale în sensul articolului 3 alineatul (1) din Directiva 93/13.

26 În speță, astfel cum arată instanța de trimitere, reglementarea spaniolă nu încadrează clauzele de exigibilitate imediată în contractele de împrumut de nevoi personale, spre deosebire de contractele de împrumut ipotecar. Cu toate acestea, clauza în litigiu cuprinsă în contractele de împrumut în discuție în litigiile principale prevede un mijloc pentru consumator de a evita exigibilitatea imediată a împrumutului sau de a remedia efectele acesteia prin plata sumelor restante datorate pentru împrumut în termen de o lună de la punerea în întârziere notificată de instituția bancară, astfel cum se prevede în această reglementare privind contractele de împrumut ipotecar.

27 Conform jurisprudenței amintite la punctele 24 și 25 din prezenta hotărâre, revine instanței naționale sarcina de a stabili dacă o clauză de exigibilitate imediată produce un dezechilibru semnificativ în detrimentul consumatorului, în sensul articolului 3 alineatul (1) din Directiva 93/13, în lumina diferitelor criterii, printre care figurează existența unor mijloace adecvate și eficiente care să permită consumatorului să evite aplicarea acestei clauze sau să remedieze efectele acesteia. Or, faptul că mijloacele care permit atingerea unui astfel de rezultat sunt prevăzute de clauza contractuală de exigibilitate imediată însăși, iar nu de o normă de drept național aplicabilă în mod specific contractelor în discuție în litigiile principale, este lipsit de relevanță și, în orice caz, nu este de natură să facă această clauză contractuală abuzivă în sensul articolului 3 alineatul (1) din Directiva 93/13.

28 Având în vedere motivele care precedă, trebuie să se răspundă la prima întrebare că articolul 3 alineatul (1) din Directiva 93/13 trebuie interpretat în sensul că, în vederea aprecierii eventualului caracter abuziv al unei clauze de exigibilitate imediată cuprinse într-un contract de împrumut personal, se poate ține seama de faptul că această clauză permite consumatorului să evite exigibilitatea imediată a împrumutului sau să remedieze efectele acesteia, fără ca posibilitatea respectivă să trebuiască să fie prevăzută de o normă de drept național aplicabilă în mod specific contractelor de împrumut personal.

Cu privire la a doua întrebare

29 Prin intermediul celei de a doua întrebări, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 3 alineatul (1) din Directiva 93/13 trebuie interpretat în sensul că constituie un mijloc adecvat și eficient care permite consumatorului să evite punerea în aplicare a clauzei de exigibilitate imediată a contractului de împrumut personal sau să remedieze efectele acesteia, posibilitatea contractuală oferită acestui consumator de a plăti sumele restante datorate în temeiul împrumutului într-un termen stabilit la o lună, începând de la punerea în întârziere adresată de instituția bancară.

30 În această privință, trebuie amintit că, potrivit unei jurisprudențe constante, competența Curții în materie privește interpretarea noțiunii de „clauză abuzivă”, menționată la articolul 3 alineatul (1) din directivă și în anexa la aceasta, precum și criteriile pe care instanța națională poate sau trebuie să le aplice la examinarea unei clauze contractuale în raport cu dispozițiile aceleiași directive, având-se în vedere că este de competența instanței menționate să se pronunțe, ținând cont de aceste criterii, asupra calificării concrete a unei clauze contractuale specifice în funcție de circumstanțele proprii fiecărei spețe (Hotărârea din 8 decembrie 2022, Caisse régionale de Crédit mutuel de Loire-Atlantique et du Centre Ouest, C-600/21, EU:C:2022:970, punctul 38, precum și jurisprudența citată).

31 În ceea ce privește clauza în litigiu referitoare la exigibilitatea imediată a contractului de împrumut de personal în cazul neplății, instanța de trimitere are sarcina de a verifica în special dacă posibilitatea acordată profesionistului de a declara exigibil tot împrumutul depinde de neexecutarea de către consumator a unei obligații care prezintă un caracter esențial în cadrul raportului contractual în cauză, dacă această posibilitate este prevăzută pentru situațiile în care o asemenea neexecutare prezintă un caracter suficient de grav în raport cu durata și cu suma împrumutată, dacă posibilitatea respectivă derogă de la normele de drept comun aplicabile în materie și dacă dreptul național sau o clauză a contractului conferă consumatorului mijloace adecvate și eficiente care să îi permită să evite aplicarea unei clauze de exigibilitate imediată sau să remedieze efectele exigibilității (a se vedea în acest sens Hotărârea din 26 ianuarie 2017, Banco Primus, C-421/14, EU:C:2017:60, punctul 66).

32 La punctele 47 și 48 din Hotărârea din 25 ianuarie 2024, Caixabank (Prescripția rambursării cheltuielilor ipotecare) (C-810/21-C-813/21, EU:C:2024:81), Curtea a statuat, în ceea ce privește un termen de prescripție, în esență că, pentru a fi considerat conform cu principiul efectivității, acest termen trebuie să fie suficient din punct de vedere material pentru a permite consumatorului să pregătească și să formuleze o cale de atac efectivă pentru a-și valorifica drepturile conferite de Directiva 93/13 și, pe de altă parte, că consumatorul a avut posibilitatea să își cunoască drepturile înainte ca un astfel de termen să înceapă să curgă sau să expire.

33 În speță, din cererile de decizie preliminară reiese că obligația neexecutată de consumatorii vizați, și anume rambursarea ratelor lunare ale împrumutului, prezintă un caracter esențial în cadrul raportului contractual în cauză, precum și un caracter suficient de grav în raport cu durata și cu cuantumul împrumutului. Întrebările instanței de trimitere se limitează la aprecierea caracterului adecvat și eficient al termenului de o lună acordat acestor consumatori pentru a evita punerea în aplicare a clauzei privind exigibilitatea imediată a sumelor datorate în temeiul împrumutului sau pentru a remedia efectele acesteia.

34 Potrivit instanței de trimitere, această clauză corespunde unei dispoziții a dreptului național aplicabil contractelor de împrumut garantat printr-o ipotecă asupra unor bunuri imobile rezidențiale sau al cărei obiect este achiziționarea unui astfel de bun. Aceasta urmărește astfel să stabilească un echilibru între ansamblul drepturilor și obligațiilor părților la acest tip de contracte. Dispoziția menționată, și anume articolul 24 alineatul (1) din Legea 5/2019, prevede că exigibilitatea imediată nu poate interveni decât în cazul în care creditorul a acordat împrumutatului un termen de cel puțin o lună pentru a remedia neplata constatată.

35 Prin urmare, pentru a aprecia dacă mijlocul oferit consumatorului de a evita exigibilitatea imediată a împrumutului sau de a remedia efectele acesteia prezintă un caracter adecvat și eficient, în cadrul analizei sale globale a existenței unui dezechilibru semnificativ în detrimentul consumatorului pe care o clauză de exigibilitate imediată îl poate crea, instanța de trimitere poate ține seama în mod util în special de împrejurarea că termenul de regularizare este suficient din punct de vedere material pentru a permite consumatorului să realizeze operațiunea de plată solicitată. În această privință, existența unor dispoziții în reglementarea națională care prevăd, în cadrul unor raporturi contractuale similare, un astfel de termen în favoarea împrumutatului este deosebit de relevantă.

36 Ținând seama de considerațiile care precedă, este posibil ca o instanță națională să poată fi eventual determinată să considere că un termen de o lună acordat consumatorului printr-o clauză de exigibilitate imediată pentru plata soldului debitor al împrumutului, începând de la o punere în întârziere adresată de creditor, constituie un mijloc adecvat și eficient care îi permite să evite aplicarea acestei clauze sau să remedieze efectele acesteia.

37 Prin urmare, este necesar să se răspundă la a doua întrebare că articolul 3 alineatul (1) din Directiva 93/13 trebuie interpretat în sensul că, în vederea aprecierii eventualului caracter abuziv al unei clauze de exigibilitate imediată, revine instanței naționale sarcina de a verifica caracterul adecvat și eficient al mijloacelor care permit consumatorului să evite exigibilitatea imediată a împrumutului sau să remedieze efectele acesteia, luând în considerare în special caracterul suficient din punct de vedere material al termenului care îi este oferit pentru efectuarea plății solicitate a sumelor restante datorate în temeiul împrumutului. În această privință, existența unor dispoziții în reglementarea națională care prevăd, în cadrul unor raporturi contractuale similare, un astfel de termen în favoarea împrumutatului constituie un element deosebit de relevant.

Cu privire la cheltuielile de judecată

38 Întrucât, în privința părților din litigiile principale, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a opta) declară:

1) Articolul 3 alineatul (1) din Directiva 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii

trebuie interpretat în sensul că,

în vederea aprecierii eventualului caracter abuziv al unei clauze de exigibilitate imediată cuprinse într-un contract de împrumut personal, se poate ține seama de faptul că această clauză permite consumatorului să evite exigibilitatea imediată a împrumutului sau să remedieze efectele acesteia, fără ca posibilitatea respectivă să trebuiască să fie prevăzută de o normă de drept național aplicabilă în mod specific contractelor de împrumut personal.

2) Articolul 3 alineatul (1) din Directiva 93/13

trebuie interpretat în sensul că,

în vederea aprecierii eventualului caracter abuziv al unei clauze de exigibilitate imediată, revine instanței naționale sarcina de a verifica caracterul adecvat și eficient al mijloacelor care permit consumatorului să evite exigibilitatea imediată a împrumutului sau să remedieze efectele acesteia, luând în considerare în special caracterul suficient din punct de vedere material al termenului care îi este oferit pentru efectuarea plății solicitate a sumelor restante datorate în temeiul împrumutului. În această privință, existența unor dispoziții în reglementarea națională care prevăd, în cadrul unor

raporturi contractuale similare, un astfel de termen în favoarea împrumutatului constituie un element deosebit de relevant.

Semnături